

Magdalena Żurek

Badania archeologiczne w Bałoszcach, stanowisko 10, gm. Susz (pow. iławski, woj. warmińsko-mazurskie, AZP obszar 26-50, st. 11)

Opis morfologii obiektu

Stanowisko położone jest na pagórku, który od zach. i płd. opływa strumień. Teren został znacznie przekształcony w początkach XVIII w. – szczyt pagórka zniwelowano, a ziemię rozepchnięto tworząc rozległe plateau. W jego płn. części wzniesiono dwór (ślady fundamentów możliwy do zaobserwowania na tyłach obecnego pałacu), a od płd. i wsch. – zabudowania gospodarcze. Osiemnastowieczny dwór i towarzyszące mu zabudowania zostały zburzone i w 1850 r. wzniesiono nowy, istniejący do dziś pałac w stylu neogotyckim i towarzyszące mu budynki gospodarcze (zespół pałacowy, nr rej.: 261/93 z 1.04.1993 i z 27.01.1994: - pałac, nr rej.: 736/67 z 19.11.1967).

W parku pałacowym, na tyłach pałacu, założono trzy wykopy. Wykopy D i E założono na krawędzi i stoku pagórka, który wydaje się być efektem niwelacji dokonanych w początkach XVIII w. Na stoku i w cieku wodnym u stóp pagórka znaleziono fragmenty zwieńczenia neogotyckiego muru otaczającego park pałacowy.

Przebieg badań terenowych

Badania wykopaliskowe przeprowadzone zostały w 2014 r., w ramach grantu NPRH „Katalog grodzisk Warmii i Mazur”, kierowanego przez prof. dr hab. Zbigniewa Kobylińskiego.

W parku pałacowym, na tyłach pałacu, założono trzy wykopy. Wykopy D i E założono na krawędzi i stoku pagórka, który wydaje się być efektem niwelacji dokonanych w początkach XVIII w. Na stoku i w cieku wodnym u stóp pagórka znaleziono fragmenty zwieńczenia neogotyckiego muru otaczającego park pałacowy.

Wykop D (5,00 x 2,00 m), zorientowany W-E założono na krawędzi pagórka. Na dnie znaleziono warstwę spalenizny i fragmenty ceramiki średniowiecznej. Wydaje się, że znajdowała się tu późnośredniowieczna zabudowa związana z dworem.

Wykop E (5,00 x 2,00 m), zorientowany W-E założono na stoku pagórka. Na dnie znaleziono ceramikę nowożytną, fragmenty cegieł, kafli nowożytnych i ceramiki

średniowiecznej. Warstwy te są wyraźnie efektem wzmiankowanej niwelacji. Wydaje się, że pochodzić z nowożytnego dworu (sprzed 1770 r.), znajdującego się prawdopodobnie mniej więcej w miejscu obecnego pałacu.

Wykop F (2,00 x 1,50 m), zorientowany W-E założono na szczycie pagórka, w miejscu odwiertu, który wykazał obecność płytko posadowionej warstwy kamienno-ceglanej. Prawdopodobnie jest to fragment fundamentu małej architektury ogrodowej związanej z dworem nowożytnym.

Stratygrafia stanowiska

W celu potwierdzenia obecności nawarstwień średniowiecznych i wczesnonowożytnych, na tyłach istniejącego pałacu, założono trzy wykopy tak, by objąć nimi krawędź i stok pagórka, zdaniem autorki silnie zniwelowanego w okresie nowożytnym.

Wykop D (5,00 x 2,00 m), zorientowany W-E założono na krawędzi pagórka. W jego obrębie stwierdzono obecność warstw:

- **warstwa W.039** – uchwycona wykopach D i E (N=200,00-202,00, E=189-200, strop 140, spąg 145), podhumusowa, nad W.004; jasnobrązowa ziemia z dużą ilością drobnego gruzu ceglanego, zaprawy, węgielków i ceramiki. Warstwa współczesna.
- **warstwa W.042** – uchwycona wykopie D (N=200,00-202,00, E=196,5-200, strop 158-245, spąg 161-273), leży pod W.039, nad W.057 i W.068. Sypka, jasnobrunatna ziemia z fragmentami cegieł i ceramiką. Warstwa
- **warstwa W.045** – uchwycona wykopie D (N=200,00-202,00, E=197-199, strop 155-234, spąg 156-273), pod W.042, tożsama z W.046. Warstwa jasnomiodowej, zbitej ziemi z węgielkami i ceramiką.
- **warstwa W.046** – uchwycona wykopie D (N=200,00-202,00, E=197-199, strop 155-234, spąg 156-273), pod W.042, tożsama z W.045. Warstwa jasnomiodowej, zbitej ziemi z węgielkami i ceramiką.
- **warstwa W.048** – uchwycona wykopie D (N=200,00-202,00, E=197,5-200, strop 151, spąg 273), pod W.045, nad W.050, przylega do W.049. Warstwa jasnoszarej, niezbyt twardej ziemi z okruchami cegieł, węgielkami i ceramiką.

- **warstwa W.049** – uchwycona wykopie D (N=200,00-202,00, E=197,20-198,00, strop 155-282, spąg 298), pod W.045, nad W.050, przylega do W.048. Warstwa ciemnoszarej ziemi z okruchami cegieł, dużą ilością węgielków i ceramiką.
- **warstwa W.050** – uchwycona wykopie D (N=200,00-202,00, E=198-200, strop 273, spąg 304), pod W.048 i W.049, nad W.059. Warstwa jasnożółtego piasku, z kośćmi zwierzęcymi i ceramiką.
- **warstwa W.053** – uchwycona wykopie D (N=200,00-200,5, E=196,50-197,00, strop 125, spąg 143), pod W.059. Warstwa jasnożółtego piasku.
- **warstwa W.054** – uchwycona wykopie D (N=200,00-202,00, E=198-200, strop 177, spąg 197), pod W.050, nad calcem. Warstwa twardej, rdzawobrunatnej ziemi ze żwirem i zaprawą.
- **obiekt O.057** – uchwycona wykopie D (N=200,00-202,50, E=200,5, strop 137, spąg 164), pod W.042. Wkop widoczny we wsch. profilu wykopu.
- **obiekt O.058** – uchwycona wykopie D (N=200,00, E=199,400, strop 137, spąg 164), pod W.048. Wkop widoczny w płd. profilu wykopu, w wypełnisku duża ilość zaprawy w jasnobrązowej ziemi.
- **warstwa W.059** – uchwycona wykopie D (N=200,40-202,00, E=197,30-200,50, strop 145, spąg 150), pod W.050, nad W.053. Cienka warstwa jasnobrązowej ziemi, z niewielką ilością węgla i polepy.
- **obiekt O.060** – uchwycona wykopie D (N=200,00-200,50, E=200,50, strop 140), pod W.045, nad W.059, przecina W.045. Ciemnobrunatna glina z fragmentami polepy, węgla, zaprawy i ceramiki. Wypełnisko O.057.
- **obiekt O.061** – uchwycona wykopie D (N=200,00-200,50, E=200,00-200,50, strop 134, spąg 140), pod W.048, wkopana z W.050, nad W.053, przecina W.045. Ciemnobrunatna ziemia z fragmentami polepy, węgla, zaprawy i ceramiki. Wypełnisko O.058.
- **warstwa W.068** – uchwycona wykopie D (N=201,20-202,30, E=196,50-199,00, strop 80, spąg 140), pod W.042, nad W.045, przylega do O.057. Warstwa szarej ziemi z fragmentami cegieł.
- **warstwa W.069** – uchwycona wykopie D (N=201,10-202,00, E=197,30-200,50, strop 145, spąg 150), pod W.039, nad W.053. Warstwa brunatnej ziemi.
- **warstwa W.070** – uchwycona wykopie D (N=199,60-200,00, E=197,94-200,44, strop 12, spąg 50), podhumusowa, nad W.041 i W.071. Warstwa z dużą ilością fragmentów cegieł.

- **warstwa W.071** – uchwycona wykopie D (N=199,24-200,00, E=197,60-199,54, strop 34, spąg 76), pod W.070, nad W.042. Warstwa z dużą ilością fragmentów cegieł.
- **warstwa W.072** – uchwycona wykopie D (N=200,00-201,56, E=196,5-199,12, strop 96, spąg 138), pod W.042, nad W.073. Warstwa z dużą ilością fragmentów cegieł.
- **warstwa W.073** – uchwycona wykopie D (N=200,00-201,64, E=196,5-199,72, strop 86, spąg 151), pod W.072, nad W.053 i W.054. Warstwa jasnobrązowej ziemi z dużą ilością fragmentów cegieł.

Wykop E (5,00 x 2,00 m), zorientowany W-E założono na stoku pagórka. W jego obrębie stwierdzono obecność warstw:

- **warstwa W.040** – uchwycona wykopie E (N=200,00-202,00, E=189-191,22, strop 141-310, spąg 142-316), podhumusowa, przylega do W.039; gruz ceglany i zaprawa. Warstwa niwelacyjna, poł. XIX w.
- **warstwa W.041** – uchwycona wykopie E (N=200,00-202,00, E=189-191,18, strop 142-316, spąg 152-325), pod W.039 i W.040. Warstwa pokruszonych cegieł, między nimi ziemia z popiołem. Warstwa niwelacyjna z poł. XIX w.
- **warstwa W.043** – uchwycona wykopie E (N=200,00-202,00, E=189-192,5, strop 152-325, spąg 165-329), pod W.041, nad W.044. Zbity, jasnożółty piach z fragmentami zaprawy.
- **warstwa W.044** – uchwycona wykopie E (N=200,00-202,00, E=189-192,5, strop 162-329, spąg 177-340), pod W.043, nad W.048. Zbity, jasnoszary piach z fragmentami cegieł i ceramiki.
- **warstwa W.047** – uchwycona wykopie E (N=200-200,70, E=191,80-192,5, strop 178, spąg 193), pod W.044. Warstwa zbitej, brunatnej gliny z fragmentami cegieł i ceramiką.
- **warstwa W.051** – uchwycona wykopie E (N=201,05-201,80, E=189,00-189,70, strop 155-234, spąg 175-261), pod W.044, nad W.052. Sypki, drobny, szary piach.
- **warstwa W.052** – uchwycona wykopie E (N=200,00-202,00, E=189,80-191,00, strop 178, spąg 199), pod W.047. Warstwa brązowej, sypkiej ziemi z wtrętami brązowej gliny, okruchami cegieł, kośćmi zwierzęcymi, szkłem i ceramiką.
- **warstwa W.055** – uchwycona wykopie E (N=201,38-202,00, E=191,60-193,00, strop 278), pod W.052. Warstwa ciemnej ziemi z gruzem ceglany, fragmentami zaprawy i ceramiką naczyniową i budowlaną.

- **warstwa W.056** – uchwycona wykopie E (N=200,00-201,05, E=192,00-193,00, strop 178), pod W.047. Warstwa zbitego, szarozółtego piasku z licznymi, rdzawymi przebarwieniami, fragmentami zaprawy, węgielkami, ceramiką i szkłem.
- **warstwa W.062** – uchwycona wykopie E (N=200,31-202,00, E=187,50-191,60, strop 280), pod W.052, nad W.066. Warstwa gliny z fragmentami zaprawy, węgielkami, ceramiką, kośćmi i szkłem.
- **warstwa W.065** – uchwycona wykopie E (N=200,20-202,00, E=191,20-192,50, strop 130), pod W.043, nad W.047, przecina W.066. Warstwa cegieł, tynków, zaprawy, ceramiką, kośćmi i szkłem.
- **warstwa W.065** – uchwycona wykopie E (N=201,10-202,00, E=189,00-192,12, strop 303, spąg 327), pod W.043 i W.051, nad W.074. Warstwa miodowobrązowej ziemi z fragmentami cegły gotyckiej, zaprawy, ceramiki, kości i szkła. Warstwa zniwelowanych pozostałości dworu średniowiecznego.
- **warstwa W.074** – uchwycona wykopie E (N=201,00-202,00, E=189,00-190,50, strop 334), pod W.065 i W.066, nad W.076. Warstwa szarawej ziemi z dużą ilością cegieł, zaprawy, popiołów, ceramiki i szkła.
- **warstwa W.075** – uchwycona wykopie E (N=200,00-202,00, E=190,50-191,50, strop 334, spąg 357), pod W.066, nad W.074. Warstwa gliny i rozmytej zaprawy, z ceramiką i kośćmi.
- **warstwa W.074** – uchwycona wykopie E (N=201-202,00, E=189,00-191,00, strop 341), pod W.066 i W.074. Warstwa ciemnobrązowej gliny, niedokopana.

Wykop F (2,00 x 1,50 m), zorientowany W-E założono na szczycie pagórka. W jego obrębie stwierdzono obecność warstw:

- **warstwa W.063** – uchwycona wykopie F (N=199,00-201,00, E=206,00-208,00, strop 16), podhumusowa, przecięta W.064M. Warstwa jasnobrunatnej gliny z kamieniami, kośćmi i ceramiką.
- **warstwa W.064** – uchwycona wykopie F (N=199,80-201,00, E=206,00-206,30, strop 23), pod W.063. Warstwa kamieni ściśle do siebie przylegających. Najprawdopodobniej fundament małej architektury ogrodowej.
- **warstwa W.064** – uchwycona wykopie F (N=200,00-201,00, E=207,00-206,30, strop 44, spąg 57), pod W.063. Warstwa spalenizny z fragmentami cegieł.